

EVROPSKA
KOMISIJA

Strasbourg, 23.4.2024
C(2024) 2680 final

PRIPOROČILO KOMISIJE

z dne 23.4.2024

o razvoju in krepitvi integriranih sistemov za zaščito otrok v njihovo korist

{SWD(2024) 98 final}

PRIPOROČILO KOMISIJE

z dne 23.4.2024

o razvoju in krepitvi integriranih sistemov za zaščito otrok v njihovo korist

EVROPSKA KOMISIJA JE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti člena 292 Pogodbe,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) Zaščita otrok pred vsemi oblikami nasilja je temeljni cilj Evropske unije. Člen 3(3) Pogodbe o Evropski uniji (PEU) določa cilj Unije, da se spodbuja varstvo otrokovih pravic. Ta temeljna pravica je ena od vrednot, na katerih temelji Unija v skladu s členom 2 PEU. V členu 24 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljnjem besedilu: Listina) je določeno, da imajo otroci pravico do potrebnega varstva in skrbi za zagotovitev njihove dobrobiti ter da se morajo pri vseh ukrepih javnih organov ali zasebnih ustanov, ki se nanašajo na otroke, upoštevati predvsem koristi otroka. Tako zaščito bi bilo treba v skladu s členom 3(5) PEU zagotoviti ne le znotraj Unije, temveč tudi v odnosih Unije s preostalim svetom.
- (2) Zaščita otrok je tudi ključni cilj Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah (v nadaljnjem besedilu: Konvencija ZN)¹, Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP)² ter drugih mednarodnih pravnih instrumentov³ in pravno nezavezujočih instrumentov na ravni Združenih narodov⁴ in Sveta Evrope⁵.

¹ Konvencija ZN o otrokovih pravicah (1989) ter Izbirni protokol ZN h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije (2000), Izbirni protokol ZN h Konvenciji o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih (2000) in Izbirni protokol ZN h Konvenciji o otrokovih pravicah glede postopka sporočanja kršitev (2011).

² Glej tudi protokole k navedeni konvenciji, kot jih razlaga sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice, in konvencije Sveta Evrope, ki se posebej nanašajo na otroke, kot sta Konvencija o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (2007) ter Konvencija o stikih z otroki (2003).

³ Glej zlasti Konvencijo ZN o pravicah invalidov (2006), instrumente Haaške konference o mednarodnem zasebnem pravu, kot so Konvencija o civilnopravnih vidikih mednarodnega protipravnega odvzema otrok (1980), Konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah (1993), Konvencija o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju, uveljavljanju in sodelovanju glede starševske odgovornosti in ukrepov za varstvo otrok (1996), Konvencija o mednarodni izterjavi preživnine otrok in drugih oblik družinskih preživnin (2007) in Protokol o pravu, ki se uporablja za preživninske obveznosti (2007), ter Konvencijo Mednarodne organizacije dela št. 182 o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo (1999).

⁴ Glej zlasti Splošne pripombe Odbora ZN za otrokove pravice o Konvenciji o otrokovih pravicah, Splošna pripomba Odbora ZN za pravice invalidov št. 4 o členu 24 o pravici do vključujočega izobraževanja (2016) ter Splošna pripomba št. 5 o samostojnem življenju in vključenosti v skupnost (2017), Smernice za deinstitucionalizacijo, tudi v izrednih razmerah (2022), Smernice Generalne skupščine ZN za alternativno oskrbo otrok (2010) in Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030 (2015).

⁵ Glej zlasti instrumente, ki jih je sprejel Odbor ministrov: Smernice za otrokom prijazno pravosodje (2010), Priporočilo o krepitvi sistemov poročanja o nasilju nad otroki (CM/Rec(2023)8), Priporočilo o sodelovanju otrok in mladih, mlajših od 18 let (CM/Rec(2012)2), Priporočilo o učinkovitem skrbništvu za otroke brez spremstva in otroke, ločene od družine, v okviru migracij (CM/Rec(2019)11), Priporočilo o načelih človekovih pravic in smernicah za ugotavljanje starosti v okviru migracij

- (3) Spoštovanje in uresničevanje otrokovih pravic je osrednjega pomena v strategiji EU o otrokovih pravicah (v nadaljnjem besedilu: strategija)⁶. Komisija se je v strategiji zavezala, da bo predstavila pobudo za podporo razvoju in krepitvi integriranih sistemov za zaščito otrok, ki bo pomembno prispevala k boju proti vsem oblikam nasilja nad otroki in zagotavljanju zaščite otrok.
- (4) Evropski parlament je v resoluciji o otrokovih pravicah iz leta 2021⁷ poudaril pomen razvoja in krepitve integriranih nacionalnih in mednarodnih sistemov za zaščito otrok, in sicer s sredstvi, izvajanjem in programi spremljanja. Svet je v sklepih o strategiji EU o otrokovih pravicah iz junija 2022 države članice pozval, naj zavzamejo integrirani (usklajeni in multidisciplinarni) pristop k zaščiti otrok⁸. Odbor regij je v mnenju⁹ prav tako poudaril ključno potrebo po krepitvi vloge lokalnih in regionalnih oblasti v okviru integriranih sistemov za zaščito otrok.
- (5) V okviru nove platforme EU za udeležbo otrok¹⁰ je bilo več kot 1 000 otrok vprašanih o njihovih potrebah po zaščiti, odgovori pa kažejo, da zaščita otrok še vedno ni samoumevna¹¹. To priporočilo upošteva tudi odprto javno posvetovanje in poziv k predložitvi dokazov. Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA) je na zahtevo Komisije izdelala pregled nacionalnih sistemov za zaščito otrok v Uniji¹² in njihovega delovanja. Ključni rezultati so predstavljeni v na dokazih temelječem delovnem dokumentu služb Komisije, ki je priložen temu priporočilu.
- (6) Ključna ugotovitev je, da se nacionalni sistemi za zaščito otrok razlikujejo. Zasnovani so v skladu s posebnimi potrebami in dodeljenimi viri, oblikujejo jih specifični kulturni, družbeni in zgodovinski dejavniki, poleg tega pa imajo različne ravni decentralizacije. Med skupnimi izzivi pa so na primer nezadostne politike preprečevanja in sistemi zgodnjega prepoznavanja ter pomanjkanje pravočasne in celovite (tudi psihosocialne) podpore in spremljanja, zlasti za otroke, ki hkrati potrebujejo več vrst zaščite. Pogosto ni mehanizmov usklajevanja, ki bi zagotovili učinkovite multidisciplinarnе odzive več ministrstev ali različnih ravni pristojnosti. Izziv sta tudi razpoložljivost in koordinacija človeških in finančnih virov. Iz navedenega jasno izhaja, da so potrebni učinkovitejši in bolj integrirani sistemi za zaščito otrok.
- (7) Za spodbujanje kulture ničelne tolerance do nasilja nad otroki je treba odpraviti vrzel med mednarodnimi standardi, političnimi zavezami in ukrepi ter mobilizirati vse

(CM/Rec(2022)22), Priporočilo o smernicah za spoštovanje, varovanje in uresničevanje otrokovih pravic v digitalnem okolju (CM/Rec(2018)7), Priporočilo o otrokovih pravicah ter otrokom in družinam prijaznih socialnih službah (CM/Rec(2011)12), Smernice o otrokom prijaznem zdravstvenem varstvu (2011), Priporočilo o pravicah otrok v rezidenčnih ustanovah (CM/Rec(2005)5), in Strategijo Sveta Evrope o otrokovih pravicah (2022–2027).

⁶ Strategija EU o otrokovih pravicah (COM(2021) 142 final).

⁷ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 11. marca 2021 o otrokovih pravicah glede na strategijo EU o otrokovih pravicah ([2021/2523\(RSP\)](#)).

⁸ Sklepi Sveta z dne 9. junija 2022 o strategiji EU o otrokovih pravicah ([10024/22](#)).

⁹ Mnenje Evropskega odbora regij Krepitev vloge lokalnih in regionalnih oblasti v okviru integriranih sistemov za zaščito otrok, sprejeto na plenarnem zasedanju 17. in 18. aprila 2024. Glej: [Informacije o mnenju \(europa.eu\)](#).

¹⁰ Glej: [Platforma EU za udeležbo otrok | Evropska unija \(europa.eu\)](#).

¹¹ Glej: [Zaščita otrok – povezovanje sistemov \(europa.eu\)](#).

¹² Glej: [Mapping Child Protection Systems in the EU – 2023 update \(Predstavitve sistemov za zaščito otrok v EU: posodobitev za leto 2023\) | Agencija Evropske unije za temeljne pravice \(europa.eu\)](#).

ustrezne akterje v družbi¹³. To bi moralo zadevati vse oblike nasilja, tj. vse oblike fizičnega ali psihičnega nasilja, poškodb ali zlorabe, zanemarjanja ali malomarnega ravnanja, trpinčenja ali izkoriščanja, vključno s spolno zlorabo, fizično, na spletu ali v virtualnih svetovih (v nadaljnjem besedilu: nasilje nad otroki). Tako nasilje vključuje na primer nasilje v družini, trgovino z ljudmi, spolno zlorabo, nasilje zaradi spola, vključno s pohabljanjem ženskih spolovil in otroškimi porokami, ter vse oblike ustrahovanja in telesnega kaznovanja. V tem kontekstu je to priporočilo namenjeno predvsem spodbujanju razvoja integriranih sistemov za zaščito otrok v državah članicah in krepitvi njihovega delovanja ter spodbujanju zaščite otrok kot prednostne naloge Unije v njenem zunanjem delovanju.

- (8) Za boljše odzivanje na mnenja in potrebe otrok, kar je osrednjega pomena za to priporočilo, bi morali nacionalni sistemi za zaščito otrok upoštevati specifične okoliščine, postaviti otroke v središče in se izvajati na najustreznejši ravni upravljanja. Države članice bi morale olajšati medsektorsko sodelovanje in usklajevanje med zasebnimi akterji, lokalnimi, regionalnimi in nacionalnimi organi ter institucijami, organi in agencijami Unije, da bi se zagotovil enak dostop do služb za zaščito otrok. Kot glavno vodilo bi bilo treba upoštevati otrokovo korist, pri tem pa prisluhniti mnenjem otrok. Integrirani pristop bi moral poleg tega povezati preprečevanje, zgodnje opozarjanje, poročanje, medsektorsko podporo in spremljanje.
- (9) Različni akterji na različnih ravneh pristojnosti in v različnih sektorjih imajo posebne odgovornosti na področju zaščite otrok. Bistvenega pomena so jasno opredeljene vloge in tesno usklajevanje med vsemi ustreznimi akterji, zlasti javnimi organi (na vseh ravneh v skladu z njihovimi pristojnostmi), zasebnimi akterji in organizacijami civilne družbe. Ustrezni strokovnjaki in akterji so iz različnih sektorjev, kot so izobraževanje in usposabljanje (učitelji, izobraževalci, podporne službe na vseh ravneh, vključno z vzgojo in varstvom predšolskih otrok), sociala (npr. socialni delavci, ponudniki storitev, ponudniki rezidenčne oskrbe in rejništva), zdravstvo (tudi na področju duševnega zdravja), pravosodje in kazenski pregon (npr. odvetniki, sodniki, policija, strokovni delavci v zaprtih ali polzaprtih ustanovah), azil in migracije, diplomatska in konzularna zaščita, digitalni sektor, šport, prosti čas, mediji, kultura, finance, poslovni sektor in okolje, mednje pa spadajo tudi tradicionalni in verski voditelji. Pri zaščiti otrok imajo osrednjo vlogo družine in skupnosti, pa tudi otroci sami.
- (10) Raznolika orodja, ki so na voljo državam članicam, tudi na ravni Unije (zakonodaja, politike in financiranje), lahko pripomorejo k temu, da sistemi za zaščito otrok postanejo bolj integrirani in trdni. Tako se to priporočilo opira na ustrezni pravni red Unije v zvezi s pravicami otrok in na nezavezujoče ukrepe, sprejete na tem področju¹⁴. Njegov cilj je vzpostaviti celosten in medsektorski pristop k zaščiti otrok, ki združuje že obstoječo zakonodajo in ukrepe, da bi sistemi za zaščito otrok delovali na bolj integriran način z osredotočenostjo na otroke.
- (11) Spodbujanje enakosti in vključenosti v naših družbah je pomembno za preprečevanje nasilja. Pri otrocih z značilnostmi, ki so povezane z vzroki diskriminacije, je večja verjetnost, da postanejo žrtve ustrahovanja. Pri invalidnih otrocih na primer tako v

¹³ Glej: [High Time to End Violence against Children \(Skrajni čas, da odpravimo nasilje nad otroki\) | posebni predstavnik generalnega sekretarja ZN za odpravo nasilja nad otroki](#).

¹⁴ Priloga k temu priporočilu vsebuje neizčrpen pregled relevantnih pravnih aktov Unije, dokumentov politike in možnosti financiranja.

domačem kot v institucionalnem okolju obstaja večje tveganje, da bodo žrtve nasilja in zlorabe¹⁵. 11 % LGBTI otrok, starih od 15 do 17 let, je v petih letih pred raziskavo, ki je bila opravljena leta 2019¹⁶, doživelo fizični ali spolni napad zaradi tega, ker so LGBTI. Pri otrocih, ki so priča rasističnim dejanjem in doživljajo samocenzuro pri razkrivanju svoje identitete, je večja verjetnost, da bodo imeli socialno-čustvene težave, kot pri otrocih, ki nimajo takih izkušenj. To velja zlasti za romske otroke, ki so v vsakdanjem življenju pogosto izpostavljeni diskriminaciji, anticiganizmu in socialno-ekonomski izključenosti¹⁷. Zato je bistveno, da so integrirani sistemi za zaščito otrok vključujoči in da v skladu s petimi strategijami Komisije za Unijo enakosti¹⁸, strategijo EU za boj proti antisemitizmu in negovanje judovskega življenja¹⁹ ter akcijskim načrtom za integracijo in vključevanje²⁰ zagotavljajo, da so vsi otroci vedno obravnavani enako in brez diskriminacije. Cilj skupnega sporočila Ni prostora za sovraštvo je okrepiti prizadevanja EU za boj proti sovraštvu v vseh njegovih oblikah²¹.

- (12) Duševno zdravje in psihološka podpora sta temeljna elementa v vseh fazah zaščite otrok. Sporočilo Komisije o celovitem pristopu k duševnemu zdravju²² se osredotoča na izboljšanje duševnega zdravja otrok. Komisija priznava, da je otroštvo odločilnega pomena za duševno zdravje skozi vse življenje. Pri celostnem pristopu k dobremu počutju v šolah sta duševno zdravje in nenasilni jezik ključnega pomena za preprečevanje ustrahovanja, vključno s kibernetiskim nadlegovanjem, in nasilja v sodelovanju s stroko na področju duševnega zdravja in družinami. To poudarja zlasti strokovna skupina Komisije za podpora učna okolja za skupine, pri katerih obstaja tveganje poduspešnosti, in za podpiranje dobrega počutja v šoli²³, s čimer prispeva k uresničitvi evropskega izobraževalnega prostora do leta 2025²⁴. To delo podpira izvajanje priporočila Sveta z dne 28. novembra 2022 o poteh do uspeha v šoli²⁵.
- (13) Eden glavnih dejavnikov socialne izključenosti otrok je neenak dostop do ključnih storitev. Te so bistvene za dobrobit otrok in razvoj njihovih socialnih, kognitivnih in

¹⁵ Kot je navedeno v strategiji o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030 (COM(2021) 101 final) na podlagi analize, ki jo je opravila Agencija Evropske unije za temeljne pravice, glej: [Nasilje nad invalidnimi otroki: zakonodaja, politike in programi v EU | Agencija Evropske unije za temeljne pravice \(europa.eu\)](#).

¹⁶ Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA), [A long way to go for LGBTI equality](#) (Dolga pot do enakosti LGBTI), 2020; [FRA LGBTI Survey Data Explorer](#).

¹⁷ Poročilo o oceni okvira EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do leta 2020 (COM(2018) 785 final).

¹⁸ Sporočilo o strategiji za enakost spolov za obdobje 2020–2025 (COM(2020) 152 final), sporočilo o strateškem okviru EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov (COM(2020) 620 final), priporočilo Sveta o enakosti, vključevanju in udeležbi Romov (UL C 93, 19.3.2021), sporočilo o strategiji za enakost LGBTIQ oseb za obdobje 2020–2025 (COM(2020) 698 final), strategija o pravicah invalidov (COM(2021) 101 final) in sporočilo o akcijskem načrtu EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025 (COM(2020) 565 final).

¹⁹ Sporočilo Komisije Strategija EU za boj proti antisemitizmu in negovanje judovskega življenja (2021–2030) (COM(2021) 615 final).

²⁰ Sporočilo Komisije Akcijski načrt za integracijo in vključevanje za obdobje 2021–2027 (COM(2020) 758 final).

²¹ Skupno sporočilo Evropskemu parlamentu in Svetu Ni prostora za sovraštvo: Evropa, združena proti sovraštvu (JOIN(2023) 51 final z dne 6. decembra 2023).

²² Sporočilo o celovitem pristopu k duševnemu zdravju (COM(2023) 298 final).

²³ Glej: [Strokovna skupina Komisije za dobro počutje v šolah](#).

²⁴ Sporočilo Komisije o uresničitvi evropskega izobraževalnega prostora do leta 2025 (COM(2020) 625 final).

²⁵ Priporočilo Sveta z dne 28. novembra 2022 o poteh do uspeha v šoli (UL C 469, 9.12.2022).

čustvenih večšin. V evropskem stebru socialnih pravic²⁶ je v 11. načelu navedeno, da imajo otroci pravico do cenovno dostopne in kakovostne predšolske vzgoje in varstva ter pravico do zaščite pred revščino in da imajo otroci iz prikrajšanih okolij pravico do posebnih ukrepov za izboljšanje enakih možnosti. Poleg tega so države članice v priporočilu Sveta o evropskem jamstvu za otroke²⁷ pozvane, naj preprečujejo socialno izključenost in se borijo proti njej, in sicer z zagotavljanjem učinkovitega dostopa pomoči potrebnim otrokom do sklopa ključnih storitev, kot so izobraževanje, zdravstveno varstvo in stanovanje. To zadeva zlasti otroke, ki živijo v negotovih družinskih razmerah ali v gospodinjstvu, v katerem prihaja do nasilja ali zlorabe. Evropski steber socialnih pravic, evropsko jamstvo za otroke in evropska strategija oskrbe²⁸ predstavljajo celovit okvir politike EU za zagotovitev dostopa do osnovnih storitev za otroke v ranljivem položaju ali iz prikrajšanih okolij. S priporočilom Sveta o vzgoji in varstvu predšolskih otrok²⁹ se prav tako podpirajo prizadevanja držav članic za izboljšanje dostopa do vzgoje in varstva predšolskih otrok ter njune kakovosti. V strategiji EU za mlade 2019–2027³⁰ je bilo opozorjeno na to, da je tretjina mladih v Evropi izpostavljena revščini in socialni izključenosti, kar vpliva na uresničevanje njihovih socialnih pravic. Mnogi se še vedno soočajo z različnimi oblikami diskriminacije in predsodki ter postanejo žrtve kaznivih dejanj iz sovraštva. Zato je bistveno odpraviti razlike in si prizadevati za to, da se najmlajšim generacijam v Evropi, tudi najbolj marginaliziranim in izključenim osebam, zagotovijo enake možnosti.

- (14) Kazniva dejanja zlorabe in spolnega izkoriščanja otrok so razvijajoča se kazniva dejanja, ki so v Uniji vse pogostejša. To priporočilo odraža pomen zavezanosti Unije zaščiti otrok pred spolno zlorabo, tako na spletu kot zunaj njega. Strategija EU za učinkovitejši boj proti spolni zlorabi otrok³¹ ta kazniva dejanja obravnava celostno, pri čemer uporablja vsa orodja, tako zakonodajna kot nezakonodajna, ki so na ravni EU na voljo za preprečevanje teh kaznivih dejanj in boj proti njim ter zagotavljanje pomoči žrtvam, in mobilizira vse ustrezne deležnike, od javnih organov do zasebnega sektorja. Komisija je v okviru te strategije sprejela predlog uredbe za preprečevanje spolne zlorabe otrok in boj proti njej³², ki bi ponudnike spletnih storitev zavezovala k preprečevanju razširjanja posnetkov spolne zlorabe otrok in pridobivanja otrok za spolne namene. Direktiva o boju proti spolni zlorabi otrok³³ določa opredelitve kaznivih dejanj in sankcij na področju spolne zlorabe in spolnega izkoriščanja otrok ter obveznosti držav članic v zvezi s preprečevanjem teh kaznivih dejanj ter pomočjo

²⁶ Medinstitucionalna razglasitev evropskega stebra socialnih pravic (UL C 428, 13.12.2017, str. 10).

²⁷ Priporočilo Sveta (EU) 2021/1004 z dne 14. junija 2021 o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke (UL L 223, 22.6.2021).

²⁸ Sporočilo o evropski strategiji oskrbe (COM(2022) 440 final).

²⁹ Priporočilo Sveta z dne 8. decembra 2022 o vzgoji in varstvu predšolskih otrok: barcelonska cilja za leto 2030 (UL C 484, 20.12.2022).

³⁰ Resolucija Sveta Evropske unije in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta, o okviru za evropsko sodelovanje na področju mladine: strategija Evropske unije za mlade 2019–2027 (UL C 456, 18.12.2018).

³¹ Strategija EU za učinkovitejši boj proti spolni zlorabi otrok (COM(2020) 607 final).

³² Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi pravil za preprečevanje spolne zlorabe otrok in boj proti njej (COM(2022) 209 final).

³³ Direktiva 2011/93/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji in nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2004/68/PNZ (direktiva o boju proti spolni zlorabi otrok) ([UL L 335, 17.12.2011](#)).

in podporo žrtvam. Komisija je v okviru strategije sprejela predlog za revizijo te direktive³⁴.

- (15) Otroke je treba tako v fizičnem kot v digitalnem okolju zaščititi pred tveganji, kot je (kibernetsko) nadlegovanje. To je poudarjeno zlasti v sklepih Sveta o digitalnem opolnomočenju za zaščito in zagotovitev spoštovanja temeljnih pravic v digitalni dobi³⁵ ter o podpiranju dobrobiti v digitalnem izobraževanju³⁶. Cilj evropske strategije za boljši internet za otroke plus³⁷ (BIK+) je zagotoviti, da bodo otroci v novem digitalnem desetletju zaščiteni, spoštovani in opolnomočeni v spletnem okolju, zaščita mladoletnikov pa je ključna skrb zakonodajnega in političnega okvira, na primer akta o digitalnih storitvah³⁸, direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah³⁹, splošne uredbe o varstvu podatkov⁴⁰ ter pobude EU o spletu 4.0 in virtualnih svetovih⁴¹. Komisija v okviru BIK+ nadaljuje boj proti kibernetickemu nadlegovanju, zlasti z delom mreže centrov za varnejši internet, ki jo sofinancira EU in ki zagotavlja telefonske številke za pomoč ter usposabljanje in vire, ki se uporabljajo v formalnih in neformalnih učnih okoljih.
- (16) V nacionalnih pravosodnih sistemih držav članic bi bilo treba upoštevati potrebe otrok, ki so žrtve, osumljene, obdolžene ali obsojene osebe, priče ali druge stranke v sodnem postopku, da se omogoči učinkovito uveljavljanje njihovih pravic. Direktiva o pravicah žrtev⁴², direktiva o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku⁴³, in strategija EU o pravicah žrtev (2020–2025)⁴⁴ izrecno določajo posebne pravice in zaščitne ukrepe za otroke, ki jih zajemajo, ali pa so namenjene spodbujanju takih pravic in zaščitnih ukrepov. Za otroke, ki so žrtve kaznivih dejanj, je potreben ciljno usmerjen in integriran večagencijski pristop k njihovi podpori in zaščiti s storitvami, ki so prilagojene starosti. Za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe, bi bilo treba sprejeti večdisciplinarni pristop, zlasti za individualno oceno posebnih okoliščin, potreb in ranljivosti otroka. S krepitvijo

³⁴ Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter gradivu spolne zlorabe otrok in nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2004/68/PNZ (prenovitev) (COM(2024) 60 final).

³⁵ Sklepi Sveta o digitalnem opolnomočenju za zaščito in zagotovitev spoštovanja temeljnih pravic v digitalni dobi, 14309/23, 20. oktober 2023.

³⁶ Sklepi Sveta o podpiranju dobrobiti v digitalnem izobraževanju, 14982/22, 28. november 2022.

³⁷ Sporočilo Digitalno desetletje za otroke in mlade: nova evropska strategija za boljši internet za otroke (BIK+) (COM(2022) 212 final).

³⁸ Uredba (EU) 2022/2065 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. oktobra 2022 o enotnem trgu digitalnih storitev in spremembi Direktive 2000/31/ES (Akt o digitalnih storitvah) ([UL L 277, 27.10.2022](#)).

³⁹ Direktiva (EU) 2018/1808 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. novembra 2018 o spremembi Direktive 2010/13/EU o usklajevanju nekaterih zakonov in drugih predpisov držav članic o opravljanju avdiovizualnih medijskih storitev (Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah) glede na spreminjajoče se tržne razmere ([UL L 303, 28.11.2018](#)).

⁴⁰ Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov) (UL L 119, 4.5.2016).

⁴¹ Sporočilo Pobuda EU o spletu 4.0 in virtualnih svetovih: prednost v naslednjem tehnološkem prehodu (COM(2023) 442 final).

⁴² Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ ([UL L 315, 14.11.2012](#)).

⁴³ Direktiva (EU) 2016/800 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku ([UL L 132, 21.5.2016](#)).

⁴⁴ Strategija EU o pravicah žrtev (2020–2025) (COM(2020) 258 final).

čezmejnega pravosodnega sodelovanja v Uniji v civilnih zadevah, povezanih z otroki, to priporočilo nadalje odraža pomen uredbe o preživninah⁴⁵ in uredbe Bruselj Iib⁴⁶. Osrednji organi, imenovani v skladu z uredbo Bruselj Iib, nudijo pomoč v čezmejnih primerih zaščite otrok. Otroci so tudi žrtve trgovine z ljudmi z namenom izkoriščanja v vseh njegovih oblikah⁴⁷. Otroci, ki so žrtve trgovine z ljudmi, se v direktivi o boju proti trgovini z ljudmi⁴⁸ štejejo za posebej ranljive, nanje pa je osredotočena tudi strategija EU za boj proti trgovini z ljudmi (2021–2025). V sistemih za zaščito otrok imajo posebno vlogo telefonske številke za pomoč otrokom (116 111), telefonske številke za prijavo pogrešanih otrok (116 000) in druge nacionalne telefonske številke za pomoč (otrokom).

- (17) Varstvo pravic otrok v migracijah, vključno z otroki brez spremstva, ki zaprosijo za mednarodno zaščito, zahteva stalna prizadevanja za obravnavo njihovih težav. Nasilje vsakodnevno grozi otrokom, ki se selijo, zlasti če so brez spremstva ali ločeni od svojih družin⁴⁹. Kot je poudarjeno v sporočilu o zaščiti otrok pri migracijah⁵⁰, so otroci migranti in begunci še posebej ranljivi ter potrebujejo posebno in ustrezno zaščito. Otroci so še bolj ranljivi, če so brez spremstva ali ločeni od svoje družine. Po ruski vojni agresiji proti Ukrajini je Komisija v celoti zavezana podpiranju držav članic pri zaščiti otrok, ki so iz Ukrajine razseljeni na ozemlje EU⁵¹. To vključuje podporo za telefonske številke za prijavo pogrešanih otrok in telefonske številke za pomoč otrokom, pomoč pri vključevanju otrok v nacionalne izobraževalne sisteme in zagotavljanje smernic državam članicam za hitro povezovanje razseljenih otrok z nacionalnimi sistemi za zaščito otrok⁵².
- (18) Pakt o migracijah in azilu, ki še čaka na dokončno sprejetje v Svetu⁵³, uvaja dodatne zaščitne ukrepe in obveznosti glede zaščite otrok, ki jih bo treba operacionalizirati pred začetkom njegove uporabe. Otrokova korist ostaja osrednjega pomena v pravnem redu Unije na področju azila in mora biti najpomembnejše vodilo. Države članice morajo opredeliti, kaj bi otroci, ki so prosilci za azil, lahko potrebovali po prehodu meje, in sprejeti vse posebne določbe v zvezi s tem, pri tem pa upoštevati kontinuiteto in stabilnost oskrbe. S paktom se skrajšajo roki za imenovanje zastopnikov otrok in krepijo standardi v zvezi z njihovim usposabljanjem, kvalifikacijami in nadzorom, pri čemer je poudarjeno, da je treba upoštevati mnenja otrok in zagotavljati otrokom prijazne informacije. Pakt skrajšuje roke v zvezi z dostopom vseh otrok do

⁴⁵ Uredba Sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah ([UL L 7, 10.1.2009](#)).

⁴⁶ Uredba Sveta (EU) 2019/1111 z dne 25. junija 2019 o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodnem protipravnem odvzemu otrok (prenovitev) ([UL L 178, 2.7.2019](#)).

⁴⁷ Leta 2022 je bilo 15 % žrtev trgovine z ljudmi, registriranih v EU, otrok. Glej: [Žrtve trgovine z ljudmi v Evropi: porast za 10 % in povečanje deleža državljanov EU med žrtvami na 59 % – Evropska komisija \(europa.eu\)](#).

⁴⁸ Direktiva 2011/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2011 o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev in o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2002/629/PNZ ([UL L 101, 15.4.2011](#)).

⁴⁹ Urad posebnega predstavnika generalnega sekretarja za odpravo nasilja nad otroki in Universidad Iberoamericana, [Violence against children on the move From a continuum of violence to a continuum of protection](#) (Nasilje nad otroki, ki se selijo: od kontinuitete nasilja do kontinuitete zaščite), 2020.

⁵⁰ Sporočilo Zaščita otrok pri migracijah (COM(2017) 211 final).

⁵¹ Glej: Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu Začasna zaščita za osebe, ki bežijo pred rusko vojno agresijo proti Ukrajini: eno leto pozneje (COM(2023) 140 final).

⁵² Glej: [Na begu iz Ukrajine: zaščita otrok – Evropska komisija \(europa.eu\)](#).

⁵³ Glej: [Izjava predsednice Evropske komisije: pakt o migracijah in azilu \(europa.eu\)](#).

izobraževanja in razširja dostop otrok do zdravstvenega varstva, da bi bil enak dostopu otrok, ki so državljani zadevne države članice. Vključuje strožja jamstva za mladoletnike v zvezi s pridržanjem, pri čemer določa, da otroci praviloma ne bi smeli biti pridržani. Kot je poudarjeno v akcijskem načrtu za integracijo in vključevanje⁵⁴, je bistven vidik, ki ga je treba upoštevati v sistemu za zaščito otrok, tudi podpora pri prehodu v odraslost, da se zagotovi najboljši in najbolj trajnosten prehod.

- (19) Unija nudi številne možnosti financiranja, da bi prispevala k zaščiti otrok pred vsemi oblikami nasilja. Sredstva Unije so na voljo za podporo razvoju in krepitvi integriranih sistemov za zaščito otrok v državah članicah ter za druge ustrezne ukrepe. Da bi se uporabniki lažje znašli med različnimi programi, je Komisija vzpostavila enotni portal za sredstva Unije, ki uporabnikom omogoča, da poiščejo ustrezne možnosti financiranja⁵⁵. Upravičenci do sredstev Unije morajo pri izvajanju takega financiranja spoštovati vrednote, načela, pravo, ki se uporablja, in pogodbene določbe Unije. Komisija izvaja ukrepe za podporo upoštevanju predpisov in obravnavanje morebitnih kršitev. Poleg tega morajo države članice za sklade EU, zajete v uredbi o skupnih določbah⁵⁶, izpolnjevati horizontalne omogočitvene pogoje v zvezi z Listino in Konvencijo ZN o pravicah invalidov. Države članice morajo torej vzpostaviti učinkovite mehanizme za zagotovitev, da so programi, ki jih podpirajo navedeni skladi Unije, in njihovo izvajanje v skladu z Listino in Konvencijo ZN o pravicah invalidov.
- (20) Komisija tudi v okviru sklopa Daphne programa Državljeni, enakost, pravice in vrednote⁵⁷ zagotavlja namensko finančno podporo za preprečevanje nasilja nad otroki, nasilja zaradi spola nad deklicami in nasilja v družini, za boj proti takemu nasilju in zaščito žrtev takega nasilja. V okviru sklopa Enakost, pravice in enakost spolov programa Državljeni, enakost, pravice in vrednote se nudijo dodatne možnosti financiranja za spodbujanje pravic in udeležbe otrok ter za boj proti diskriminaciji, s katero se soočajo nekatere skupine otrok. K zaščiti otrok prispevajo tudi možnosti financiranja iz programa za pravosodje⁵⁸, zlasti na področju otrokom prijaznega pravosodja.
- (21) Z Instrumentom za tehnično podporo⁵⁹ se na zahtevo zagotavlja prilagojeno tehnično strokovno znanje za oblikovanje in izvajanje strukturnih reform v državah članicah. To vključuje področja izobraževanja, socialnih storitev, migracij in upravljanja meja, zdravja in pravosodja, na primer podpiranje izvajanja otroških hiš (*Barnahus*⁶⁰). Integrirani sistemi za zaščito otrok so tudi del vodilne pobude Instrumenta za tehnično

⁵⁴ Akcijski načrt za integracijo in vključevanje za obdobje 2021–2027 (COM(2020) 758 final).

⁵⁵ Glej: [Financiranje in razpisi \(europa.eu\)](https://europa.eu).

⁵⁶ Uredba (EU) 2021/1060 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o določitvi skupnih določb o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu plus, Kohezijskem skladu, Skladu za pravični prehod in Evropskem skladu za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo ter finančnih pravil zanje in za Sklad za azil, migracije in vključevanje, Sklad za notranjo varnost in Instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko ([UL L 231, 30.6.2021](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj)).

⁵⁷ Uredba (EU) 2021/692 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. aprila 2021 o vzpostavitvi programa Državljeni, enakost, pravice in vrednote ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1381/2013 Evropskega parlamenta in Sveta in Uredbe Sveta (EU) št. 390/2014 ([UL L 156, 5.5.2021](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/692/oj)).

⁵⁸ Uredba (EU) 2021/693 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. aprila 2021 o vzpostavitvi programa Pravosodje in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1382/2013 ([UL L 156, 5.5.2021](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/693/oj)).

⁵⁹ Uredba (EU) 2021/240 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. februarja 2021 o vzpostavitvi Instrumenta za tehnično podporo ([UL L 57, 18.2.2021](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/240/oj)).

⁶⁰ Glej: [Barnahus](https://barnahus.eu).

podporo za krepitev demokracije in pravne države⁶¹ iz leta 2024. Medsektorske reforme se lahko borijo proti revščini in socialni izključenosti otrok v okviru vodilne pobude za izvajanje evropskega jamstva za otroke, hkrati pa omogočajo zagotavljanje večdržavne tehnične podpore.

- (22) Z vrsto drugih programov financiranja Unije se lahko obravnavajo druga posebna vprašanja v zvezi z zaščito in dobrobitjo otrok, in sicer duševno zdravje in cepljenje otrok ter preprečevanje in oskrba raka v otroštvu v okviru programa EU za zdravje⁶², revščina in socialna izključenost otrok v okviru Evropskega socialnega sklada plus⁶³, trgovina z otroki in spolna zloraba otrok v okviru Sklada za notranjo varnost⁶⁴, podpora, povezana z azilom, vključevanjem ali vračanjem, za otroke iz tretjih držav v okviru Sklada za azil, migracije in vključevanje⁶⁵ ter dostop do nesegregiranih storitev na področju izobraževanja, stanovanj ter zdravstvenega, socialnega in otroškega varstva v okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj⁶⁶. Reforme, naložbe in politike za naslednjo generacijo otrok in mladih, na primer na področju izobraževanja in spretnosti, se lahko obravnavajo tudi v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost⁶⁷. Unija sofinancira centre za varnejši internet v državah članicah, da bi zagotovila dejavnosti in vire za ozaveščanje o varnosti otrok na spletu. Poleg tega otroke, oskrbovalce in izobraževalce podpira s storitvami svetovanja in prijavljanja prek telefonskih števil za pomoč otrokom in telefonskih števil za prijavo posnetkov spolne zlorabe otrok. Okvirni program Unije za raziskave in inovacije Obzorje Evropa⁶⁸ prav tako podpira različne projekte, povezane z zaščito otrok na tematskih področjih raziskav, vključno s preprečevanjem spolnega izkoriščanja otrok ter nasilja v družini in spolnega nasilja.
- (23) Zavezanost Unije zaščiti otrok se odraža tudi v njenem zunanjem delovanju. Leta 2022 je na konfliktnem območju živel približno 468 milijonov otrok (več kot eden od šestih). Leta 2020 je bilo 160 milijonov otrok (9,6 % vseh otrok po svetu) žrtev dela otrok⁶⁹. Vsakih deset minut nekje na svetu ena mladostnica umre zaradi nasilja⁷⁰. Delovanje Unije v podporo spoštovanju otrokovih pravic in zaščiti otrok po vsem

⁶¹ Glej: [Vodilna pobuda Instrumenta za tehnično podporo 2024 – Krepitev demokracije in pravne države – Evropska komisija \(europa.eu\)](#).

⁶² Uredba (EU) 2021/522 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. marca 2021 o vzpostavitvi programa za ukrepe Unije na področju zdravja (Program EU za zdravje) za obdobje 2021–2027 in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 282/2014 ([UL L 107, 26.3.2021](#)).

⁶³ Uredba (EU) 2021/1057 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o vzpostavitvi Evropskega socialnega sklada plus (ESS+) in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1296/2013 ([UL L 231, 30.6.2021](#)).

⁶⁴ Uredba (EU) 2021/1149 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. julija 2021 o vzpostavitvi Sklada za notranjo varnost ([UL L 251, 15.7.2021](#)).

⁶⁵ Uredba (EU) 2021/1147 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. julija 2021 o vzpostavitvi Sklada za azil, migracije in vključevanje ([UL L 251, 15.7.2021](#)).

⁶⁶ Uredba (EU) 2021/1058 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o Evropskem skladu za regionalni razvoj in Kohezijskem skladu ([UL L 231, 30.6.2021](#)).

⁶⁷ Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost ([UL L 57, 18.2.2021](#)).

⁶⁸ Uredba (EU) 2021/695 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. aprila 2021 o vzpostavitvi okvirnega programa za raziskave in inovacije Obzorje Evropa, določiti pravil za sodelovanje in razširjanje rezultatov ter razveljavitvi uredb (EU) št. 1290/2013 in (EU) št. 1291/2013 ([UL L 170, 12.5.2021](#)).

⁶⁹ Mednarodna organizacija dela in Unicef, [Child labour, Global Estimates 2020, Trends and the road forward](#) (Otroško delo: svetovne ocene 2020, trendi in pot naprej), 2021.

⁷⁰ UNICEF, [A Statistical Snapshot of Violence against Adolescent Girls](#) (Statistični pregled nasilja nad mladostnicami), 2014.

svetu temelji na tem, kako Unija vzdržuje in krepi podlago svojih demokratičnih in temeljnih pravic v Uniji. Cilj akcijskega načrta za mlade v zunanjem delovanju EU⁷¹ je spodbujati tvorno udeležbo in opolnomočanje otrok in mladih v zunanjem delovanju Unije. Cilj akcijskega načrta za enakost spolov III⁷² je boj proti vsem oblikam nasilja zaradi spola. Zaščita otrok je ključni cilj smernic Unije o spodbujanju in varstvu otrokovih pravic ter o otrocih v oboroženih spopadih⁷³. Akcijski načrt Unije za človekove pravice in demokracijo za obdobje 2020–2024⁷⁴ na primer poziva partnerske države, naj vzpostavijo in okrepijo sisteme za zaščito otrok ter uporabljajo pristop ničelne tolerance do dela otrok. K temu cilju naj bi prispevala predlagana uredba o prepovedi proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, na trgu Unije. Ta zaveza se odraža tudi v sporočilu o dostojnem delu⁷⁵, s katerim se podpira boj proti delu otrok.

- (24) Otroke je treba zaščititi pred podnebnimi spremembami in nevarnostmi za okolje, tako na ozemlju EU kot po svetu. Otroci bodo veliko verjetneje kot odrasli zaradi degradacije okolja⁷⁶, podnebnih sprememb, onesnaževanja in izgube biotske raznovrstnosti utrpeli resno škodo, vključno z nepopravljivimi in vseživljenjskimi posledicami ter smrtjo. To povečuje tveganje hudih kršitev pravic otrok, zlasti v oboroženih spopadih, zaradi razseljevanja, lakote in povečanja nasilja⁷⁷. Obravnavati je treba različne vplive podnebnih sprememb in degradacije okolja na ženske, otroke in ranljive skupine⁷⁸. V smernicah o strategijah in načrtih držav članic za prilagajanje iz leta 2023⁷⁹ so otroci izpostavljeni med deležniki, pri katerih je večja verjetnost, da bodo nanje vplivale podnebne spremembe, in ki jih je treba prav tako vključiti v proces prilagajanja podnebnim spremembam. Pri ukrepanju proti podnebnim spremembam bi morale pogodbenice spoštovati, spodbujati in izpolnjevati svoje obveznosti na področju človekovih pravic, vključno s pravicami otrok⁸⁰. Okvir za globalni cilj prilagajanja, kot je bil sprejet na konferenci COP28⁸¹, spodbuja pogodbenice, naj zagotovijo medgeneracijsko in socialno pravičnost, pri tem pa upoštevajo ranljive skupine, vključno z otroki. To predpostavlja tudi dejavno udeležbo otrok pri odločanju o ključnih vprašanjih, ki zadevajo varstvo njihovih pravic. Vidik

⁷¹ Akcijski načrt za mlade v zunanjem delovanju EU za obdobje 2022–2027 – Spodbujanje tvorne udeležbe in opolnomočanja mladih v zunanjem delovanju EU za trajnostni razvoj, enakost in mir (JOIN(2022) 53 final).

⁷² Akcijski načrt EU za enakost spolov III (GAP III) – ambiciozna agenda za enakost spolov in opolnomočenje žensk v zunanjem delovanju EU (JOIN(2020) 17 final).

⁷³ [Smernice EU o otrocih v oboroženih spopadih, posodobljene leta 2008.](#)

⁷⁴ Akcijski načrt EU za človekove pravice in demokracijo za obdobje 2020–2024 (JOIN(2020) 5 final).

⁷⁵ Sporočilo o dostojnem delu po vsem svetu za svetovni pravični prehod in trajnostno okrevanje (COM(2022) 66 final).

⁷⁶ Poročilo posebnega poročevalca ZN o vprašanju obveznosti na področju človekovih pravic v zvezi z uživanjem varnega, čistega, zdravega in trajnostnega okolja, [A/HRC/37/58](#), 2018, točki 57 in 58.

⁷⁷ Odbor ZN za otrokove pravice, Splošna pripomba št. 26 o otrokovih pravicah in okolju, s posebnim poudarkom na podnebnih spremembah, 2023.

⁷⁸ Skupno sporočilo o obravnavanju vpliva podnebnih sprememb in degradacije okolja (JOIN(2023) 19 final).

⁷⁹ Obvestilo Komisije Smernice o strategijah in načrtih držav članic za prilagajanje, 2023/C 264/01 ([UL C 264, 27.7.2023](#)).

⁸⁰ Uradno stališče EU za pogajanja na konferenci COP28, vključeno v [sklepe Sveta o pripravah na 28. konferenco pogodbenic \(COP28\) Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja \(UNFCCC\), Dubaj](#), 17. oktober 2023.

⁸¹ UNFCCC, [Globalni cilj prilagajanja](#).

otrok in mladih je del dejavnosti evropskega podnebnega pakta⁸², zlasti mreže ambasadov in partnerjev podnebnega pakta.

- (25) To priporočilo je naslovljeno na države članice. K upoštevanju tega priporočila so pozvane tudi države kandidatke in potencialne kandidatke za pristop k Uniji ter države sosedске politike Unije –

SPREJELA NASLEDNJE PRIPOROČILO:

Predmet urejanja

1. Države članice bi morale sprejeti učinkovite, ustrezne in sorazmerne ukrepe za nadaljnji razvoj in krepitev integriranih sistemov za zaščito otrok s ciljem zaščite otrok pred vsemi oblikami nasilja, tj. vsemi oblikami fizičnega ali psihičnega nasilja, poškodb ali zlorabe, zanemarjanja ali malomarnega ravnanja, trpinčenja ali izkoriščanja, vključno s spolno zlorabo, fizično, na spletu ali v virtualnih svetovih (v nadaljnjem besedilu: nasilje nad otroki).
2. Države članice bi morale uporabljati bolj integriran pristop v skladu z otrokovo koristjo. Otrok je vsaka oseba, mlajša od 18 let⁸³.

Umestitev otrok v središče sistemov zaščite

Spoštovanje otrok kot nosilcev pravic, poslušanje njihovih mnenj, zagotavljanje informacij na otrokom prijazen način ter ozaveščanje

3. Države članice bi morale vedno upoštevati otrokovo korist kot glavno vodilo ter zagotavljati, da so otroci priznani, spoštovani in zaščiteni kot nosilci pravic, med drugim pravic do zaščite, o katerih se ni mogoče pogajati.
4. Države članice bi morale na nacionalni, regionalni in lokalni ravni uvesti mehanizme, ki bi otrokom omogočili, da na smiseln, vključujoč, dostopen in varen način svobodno izrazijo svoje mnenje o vprašanjih, ki jih zadevajo. Pri teh vprašanjih bi morale države članice opolnomočiti otroke, in sicer z upoštevanjem njihovih mnenj v skladu z njihovo starostjo in zrelostjo ter zlasti z zagotavljanjem njihovega sodelovanja pri razvoju, spremljanju in vrednotenju strategij, politik, programov in storitev za zaščito otrok.
5. Države članice bi morale dejavno ozaveščati o pravicah in potrebah otrok, opolnomočanju otrok ter preventivnih in zaščitnih ukrepih. Taki ukrepi bi morali vključevati možnosti prijavljanja nevarnih situacij in prejemanja podpore, vključno s psihološko podporo, ter informacije o posebnih tveganjih, povezanih s katero koli obliko nasilja nad otroki, vključno s spolno zlorabo otrok. Države članice bi morale informacije zagotoviti javnosti, vključno z otroki, njihovimi starši in oskrbovalci, vsemi odraslimi, ki so v stiku z otroki v vseh sektorjih, in vsemi ustreznimi deležniki.
6. Države članice bi morale spodbujati in promovirati uporabo razumljivega in otrokom prijaznega jezika, med drugim v šoli, prek deležnikov in v medijskih kampanjah, vključno z družbenimi mediji. Ta jezik bi moral biti prilagojen starosti, zrelosti in potrebam zadevnih otrok.

⁸² Glej: [Evropski podnebni pakt – Evropska unija \(europa.eu\)](http://Evropski%20podnebni%20pakt%20-%20Evropska%20unija%20(europa.eu)).

⁸³ Kot je opredeljeno v Konvenciji ZN o otrokovih pravicah.

Zagotavljanje vključujočih sistemov za zaščito otrok

7. Države članice bi morale sprejeti ustrezne ukrepe za zagotovitev, da se otroci vedno obravnavajo brez diskriminacije in na način, ki varuje njihovo dostojanstvo. Taka obravnava bi morala ustrezati njihovi starosti, zrelosti in stopnji razumevanja ter upoštevati njihovo edinstveno osebnost, interese in morebitne posebne potrebe. Države članice bi si morale prizadevati, da bi vsi otroci v vsej svoji raznolikosti uživali enake pravice dostopa do zaščite in je bili dejansko deležni na vseh njihovih ozemljih, na mestnih, podeželskih in oddaljenih območjih ali v najbolj oddaljenih regijah Unije pod enakimi pogoji. V skladu s členom 21 Listine je prepovedana vsakršna diskriminacija na podlagi spola, rase, barve kože, etničnega ali socialnega porekla, genetskih značilnosti, jezika, vere ali prepričanja, političnega ali drugega mnenja, pripadnosti narodnosti manjšini, premoženja, rojstva, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.
8. Države članice bi morale zagotoviti ciljno usmerjeno podporo posebnim skupinam otrok, kot so otroci v stiski, otroci, ki so posebej prikrajšani, in otroci, ki jim grozi diskriminacija ali se soočajo s posebnimi tveganji nasilja, da bi vsem otrokom zagotovile dostopne, kakovostne in otrokom prilagojene storitve in oskrbo. Države članice bi morale posebno pozornost nameniti priporočilom iz evropskega jamstva za otroke in nacionalnim akcijskim načrtom, sprejetim v zvezi s tem, med drugim z dodelitvijo ustreznih virov.
9. Države članice se spodbuja, naj izvajajo ustrezne ukrepe v zvezi z otroki, kar vključuje boj proti diskriminaciji otrok in zagotavljanje njihove zaščite, v okviru nacionalnih akcijskih načrtov, ukrepov in strategij, sprejetih v okviru strategij Komisije za Unijo enakosti, strategije EU za boj proti antisemitizmu in negovanje judovskega življenja ter akcijskega načrta za integracijo in vključevanje.

Odzivanje na potrebe otrok po varnosti v fizičnem in digitalnem okolju

10. Države članice bi morale sprejeti ukrepe za zagotovitev, da so otroci varni in da se počutijo varne v vseh fizičnih prostorih, zlasti v šoli, tudi v predšolski vzgoji in varstvu, ali med dejavnostmi po pouku, kulturnimi in športnimi dejavnostmi ter na javnih mestih.
11. Države članice so pozvane, naj ozaveščajo o pomenu varstva vseh temeljnih pravic, vključno z varstvom zasebnosti in osebnih podatkov, v digitalnem okolju ter razširjajo informacije o podpori, ki je na voljo otrokom, ki so žrtve nasilja v digitalnem okolju. Države članice bi morale sprejeti ukrepe za zagotovitev, da so otroci varni in da se počutijo varne v spletnih prostorih, med drugim z ukrepi za izboljšanje digitalne pismenosti in varnosti uporabe digitalnih tehnologij med otroki, pri tem pa uporabiti razumljiv jezik, prilagojen njihovi starosti, zrelosti in potrebam, da bi se zagotovilo, da lahko otroci uspevajo v digitalnem okolju. To bi moralo biti tudi predmet ozaveščanja in usposabljanja za družine, negovalce in v šoli, in sicer že v zgodnjem otroštvu, ob podpori ustrezne stroke, kot so centri za varnejši internet.
12. Države članice se spodbuja, naj se še naprej usklajujejo s Komisijo, da bi povečale zaščito, digitalno opolnomočanje in varnost otrok na spletu, zlasti pri izvajanju evropske strategije za boljši internet za otroke plus in z zagotavljanjem učinkovitega izvrševanja akta o digitalnih storitvah. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti pobudam za ozaveščanje o novih izzivih za varnost in dobrobit otrok, ki jih prinašajo umetna inteligenca, virtualni svetovi, prevelika izpostavljenost digitalnim vsebinam, digitalne grožnje (kot so sovražni govor, kibernetško nadlegovanje, nadlegovanje,

spolna zloraba otrok, pridobivanje otrok za spolne namene in nasilne vsebine) ali agresivno trženje, in sicer tudi z vgrajenimi zaščitnimi ukrepi za zaščito otrok.

Zaščita integritete in duševnega zdravja otrok

13. Državam članicam se priporoča, da sprejmejo vse ustrezne zakonodajne, upravne, socialne in izobraževalne ukrepe za zaščito telesne in duševne celovitosti otrok. Ti ukrepi bi morali:
 - (a) varovati celotno telesno in duševno celovitost, razvoj in dobrobit otroka v fizičnem in digitalnem okolju, ob ustreznem upoštevanju ranljivosti otroka, morebitnih posebnih potreb in tveganj diskriminacije;
 - (b) ščititi otroke pred neprimernim vplivom poslovnih interesov, kot so (digitalne) igre na srečo, agresivno trženje, alkohol, tobak in nezdrava hrana, hkrati pa preprečevati in ščititi otroke pred tveganji odvisnosti.
14. Države članice bi morale v svojih nacionalnih strategijah za duševno zdravje otroke opredeliti kot prednostno ciljno skupino ter zagotoviti celovito podporo, vključno s preprečevanjem duševnih motenj in psihološko podporo, da bi ustvarile okolje, v katerem se otroci počutijo varne in v katerem so njihovi pomisleki upoštevani.
15. Države članice bi morale ozaveščati o zdravju, tudi o težavah z duševnim zdravjem in cepljenju otrok. Države članice se spodbuja, naj olajšajo izvajanje dostopnih programov za promocijo zdravja in preprečevanje bolezni, namenjenih otrokom, ter naj otrokom z diagnozo raka zagotovijo pravočasno in ustrezno zdravstveno oskrbo, psihosocialno podporo in izobraževalno pomoč. Države članice bi morale otrokom zagotoviti tudi učinkovit dostop do zdrave prehrane in redne telesne dejavnosti. Taki programi bi morali vključevati tudi otroke z zasvojenostjo.
16. Države članice bi morale nameniti ustrezne človeške in finančne vire za zagotavljanje ustrezne zdravstvene podpore, vključno z dostopom do psihološke podpore že v zgodnji fazi. V ta namen bi morale države članice kar najbolje izkoristiti razpoložljiva sredstva Unije.
17. Državam članicam se priporoča, da s celovitimi načrti proti ustrahovanju sprejmejo vse ustrezne zakonodajne, upravne, socialne in izobraževalne ukrepe za preprečevanje ustrahovanja in zaščito otrok pred ustrahovanjem, vključno s kibernetiskim nadlegovanjem. Taki ukrepi bi morali biti ob ustreznem upoštevanju starosti in ranljivosti otrok namenjeni boju proti nasilju, predsodkom in diskriminaciji ter spodbujanju empatije in pozitivnega in varnega okolja zaščite v šoli in okoli nje, pri prostočasnih dejavnostih in digitalnih dejavnostih. Pri razvoju teh ukrepov bi morali sodelovati učitelji in izobraževalci, izobraževalni organi, zdravstvena stroka (tudi na področju duševnega zdravja), učenci in družine. Ukrepi bi morali zagotoviti preprečevanje in zgodnje odkrivanje ter nuditi jasne smernice, usposabljanje in praktična orodja o tem, kako obravnavati in obvladati ustrahovanje, in sicer tako za žrtve in druge navzoče osebe, na primer učitelje, šolsko osebje, trenerje, učence in starše, kot za storilce. Taki ukrepi bi morali vključevati tudi zagotavljanje informacij o tem, kako prijaviti primere ustrahovanja in posredovati v njih, kako poiskati pomoč in podporo ter kako sprebrniti zlorabno in toksično vedenje.

Splošni okvir integriranih sistemov za zaščito otrok

Vzpostavitev in učinkovito izvajanje skladnega pravnega in političnega okvira

18. Države članice so pozvane, naj na podlagi celovitega nacionalnega pravnega okvira in okvira politike še naprej razvijajo in krepijo integrirane sisteme za zaščito otrok, zlasti z:
- (a) razvojem nacionalnih načrtov za boj proti nasilju nad otroki in zagotavljanje njihove zaščite;
 - (b) določitvijo obveznosti za vse ustrezne akterje v ustreznih sektorjih, kot so zdravstvo, izobraževanje in usposabljanje, socialna zaščita, pravosodje, kazenski pregon, migracije in azil, digitalni sektor, šport, prosti čas, kultura, mediji, finance, poslovni sektor in okolje, da v celoti spoštujejo, varujejo in upoštevajo pravice otrok, tudi pri izvajanju preventivnih in varstvenih ukrepov ter ukrepov poročanja in učinkovite podpore pri odzivanju na potrebe otrok;
 - (c) zagotavljanjem učinkovite uporabe in izvajanja nacionalne zakonodaje in zakonodaje Unije o zaščiti otrok na vseh ravneh;
 - (d) oceno novih zakonodajnih in drugih predlogov politik glede na njihov kratkoročni in dolgoročni vpliv na zaščito otrok.

Vzpostavitev usklajevalnih struktur in mehanizmov

19. Države članice bi morale v odziv na potrebe otrok sprejeti ustrezne ukrepe za okrepitev usklajevanja in sodelovanja med vsemi ustreznimi ministrstvi in sektorji ter na različnih ravneh pristojnosti na lokalni, regionalni in nacionalni ravni ter v čezmejnih primerih. Takšno sodelovanje in usklajevanje bi moralo vključevati preprečevanje nasilja nad otroki, zagotavljanje zaščite otrok in večjo povezanost nacionalnih sistemov za zaščito otrok.
20. Države članice bi morale spodbujati interdisciplinarni pristop k zaščiti otrok, ki vključuje vse akterje na področju zaščite otrok, vključno z zasebnimi akterji, javnimi organi, civilno družbo, družino, oskrbovalci in otroki samimi, hkrati pa podpirati družine kot glavne oskrbovalce.
21. Države članice bi morale zlasti pojasniti delitev vlog in odgovornosti med javnimi službami in strokovnjaki, ki se ukvarjajo z zaščito otrok, hkrati pa zagotoviti njihovo večdisciplinarno usklajevanje in sodelovanje. Države članice bi morale spodbujati ustrezno regulirano in nadzorovano udeležbo zasebnega sektorja in organizacij civilne družbe, zlasti s certificiranjem, akreditacijo, registracijo in rednim preverjanjem objektov, ustanov in strokovnjakov, ki zagotavljajo oskrbo in storitve za otroke.
22. Države članice se tudi spodbuja, da ob ustreznem upoštevanju obstoječih nacionalnih in regionalnih struktur in mehanizmov ustanovijo ali imenujejo organ, ki bo zadolžen za sodelovanje in usklajevanje.

Spodbujanje usklajevanja z regionalnimi in lokalnimi akterji

23. Glede na pomembno vlogo regionalnih in lokalnih organov pri zaščiti otrok pred nasiljem bi bilo treba vsa priporočila, naslovljena na države članice v tem

priporočilu, razumeti tako, da vključujejo regionalne in lokalne organe, kadar zadevno vprašanje spada v njihovo pristojnost.

24. Zagotoviti bi bilo treba učinkovito usklajevanje med nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi organi, tudi z izmenjavo izkušenj in dobrih praks.
25. Po potrebi bi morali nacionalni in regionalni organi zagotoviti ustrezno podporo lokalnim programom za zaščito otrok, zlasti v smislu financiranja, usposabljanja, ustreznih in dostopnih prostorov, varstva otrok in protokolov, ozaveščanja ter celostne podpore in spremljanja, pri čemer bi morali sodelovati vsi ustrezni lokalni sektorji, deležniki in otroci, ter v smislu podpore lokalnim ukrepom v otrokovem okolju in skupnosti.

Krepitev človeških in finančnih virov

26. Države članice bi morale nameniti posebna sredstva za zagotovitev, da so človeški in finančni viri, dodeljeni službam za zaščito otrok, ustrezni za zagotovitev učinkovitega integriranega sistema za zaščito otrok na nacionalni, regionalni in lokalni ravni ter v vseh sektorjih. Države članice bi morale pri zagotavljanju takega razporejanja virov uporabljati orodja za sistematično spremljanje stroškov in proračuna, usmerjenega v otroke, med drugim tako, da kar najbolje uporabijo razpoložljiva sredstva Unije.
27. Države članice bi morale zagotoviti ustrezno razporejanje virov in pogoje za zagotovitev privlačnosti delovnih mest, zlasti z načrtovanjem in razvojem delovne sile ter zagotavljanjem podpore strokovnjakom, ki delajo z otroki, vključno s podporo na področju duševnega zdravja.
28. Države članice bi morale širiti kulturo pravic otrok in odgovornosti vseh strokovnjakov in odraslih, ki so v stiku z otroki. Države članice bi morale razmisliti o sistematičnem razvoju strokovnih protokolov in standardov o postopkih in zaščitnih ukrepih za zaščito otrok, da bi se zagotovilo, da imajo vse organizacije, ki delajo za otroke in z njimi, vzpostavljene trdne politike za zaščito otrok in mehanizme za prijavljanje primerov nasilja.
29. Države članice bi morale spodbujati okvire kakovosti za strokovnjake za zaščito otrok in odrasle, ki so v stiku z otroki, da bi se zagotovilo, da se strokovnjaki in strokovni delavci, ki delajo za otroke in z njimi, na vseh ravneh preverijo in zaposlijo s potrebno skrbnostjo.
30. Države članice bi morale strokovnjakom za zaščito otrok zagotoviti posebno večdisciplinarno in na vključevanju temelječe izobraževanje, usposabljanje in smernice o posebnih kompetencah, povezanih s pravicami otrok in standardi za zaščito otrok. To bi moralo vključevati izobraževanje, usposabljanje in smernice tako o preprečevanju in odkrivanju zgodnjih znakov nasilja nad otroki ter učinkovitem odzivanju nanje kot o otroški psihologiji in komuniciranju v jeziku, primernem starosti, s posebnim poudarkom na ranljivostih otrok. Zagotoviti bi bilo treba tudi usposabljanje o protokolih usklajevanja in sodelovanja na področju zaščite otrok, vključno s postopki ter navedbo vlog in odgovornosti strokovnjakov in organov. Države članice se spodbuja, naj uporabijo finančna sredstva v okviru razpoložljivih programov Unije za izpopolnjevanje in preusposabljanje ter stalno razvijajo strokovne kompetence strokovnjakov za zaščito otrok.

Celovitejše zbiranje podatkov, krepitev sistemov spremljanja in vrednotenja

31. Države članice bi morale razviti posebne metodologije za upravljanje podatkov, da bi izboljšale okvire spremljanja in vrednotenja svojih sistemov za zaščito otrok.
32. Države članice bi morale ob polnem spoštovanju zakonodaje o varstvu osebnih podatkov organizirati zbiranje ustreznih uradnih razčlenjenih statističnih in drugih podatkov (iz upravnih virov ter iz anket in drugih vrst kvalitativnih in kvantitativnih raziskav) v zvezi z nasiljem nad otroki in zaščito otrok. Države članice bi si morale tudi posebej prizadevati za nadaljnji razvoj analize trendov z rednim zbiranjem podatkov, da bi omogočile primerjalno analizo nasilja nad otroki v času in učinkovitosti sistemov za zaščito otrok ter okrepile zbiranje podatkov o pogrešanih otrocih v Uniji.
33. Države članice so tudi pozvane, naj v skladu z nacionalnimi in regionalnimi pristojnostmi razvijejo sisteme spremljanja in vrednotenja, vključno s kazalniki pravic in dobrobiti otrok. S takim spremljanjem in vrednotenjem bi bilo treba zagotoviti, da se sistemi za zaščito otrok neodvisno spremljajo. To bi lahko zagotovila zlasti neodvisna nacionalna institucija za otrokove pravice ali varuh otrokovih pravic, ki razpolagata z ustreznimi viri.
34. Države članice bi morale izvajati raziskave o nasilju nad otroki in integriranih sistemih za zaščito otrok. Da bi bili razpoložljivi podatki specifični za otroke, bi morale biti raziskave usmerjene tudi v neposredno udeležbo otrok, s potrebnimi postopkovnimi zaščitnimi ukrepi in ukrepi za varstvo podatkov ter ustreznimi, dostopnimi in otrokom prijaznimi informacijami, metodami in orodji. Slednji bi morali upoštevati razvojno fazo otrok ter njihovo kulturno in jezikovno raznolikost ter biti dostopni invalidnim otrokom in otrokom različnih starosti in iz različnih okolij. Ugotovitve raziskav bi bilo treba analizirati z vidika, osredotočenega na otroke, pri čemer bi bilo treba pri razlagi rezultatov dati prednost vidikom in izkušnjam otrok ter zagotoviti, da so njihova mnenja in njihove potrebe upoštevane ter da so osrednjega pomena za raziskovalni proces in njegove rezultate.

Kontinuiteta celovitih in usklajenih storitev za obravnavanje potreb otrok

Potreba po proaktivnem in sistemskem preprečevanju vseh oblik nasilja nad otroki

35. Države članice bi morale za preprečevanje nasilja nad otroki v okviru svojih integriranih sistemov za zaščito otrok zagotoviti zadostne preventivne ukrepe in ukrepe za zgodnje odkrivanje, zgodnje opozarjanje in zgodnjo podporo.
36. Države članice so pozvane, naj spodbujajo varno in vključujoče okolje v izobraževanju, vključno z vzgojo in varstvom predšolskih otrok, ter usposabljanju, hkrati pa se borijo proti diskriminaciji in odzivajo na specifične ranljivosti. Države članice bi morale med drugim ozaveščati otroke o njihovih pravicah in storitvah podpore, usposabljati strokovnjake o zgodnjih znakih nasilja in protokolih, spremljati in podpirati duševno zdravje in dobrobit otrok in učiteljev, zagotoviti, da so vzpostavljeni ustrezni zaščitni ukrepi in protokoli za zaščito otrok, ter koordinirati prizadevanja med izobraževalnim in drugimi sektorji, da bi se zagotovila polna podpora družinam in otrokom, ki jih prizadenejo okoliščine zunaj šole.
37. Državam članicam se priporoča, naj prepovejo telesno kaznovanje otrok v vseh okoljih ter okrepijo integrirane storitve podpore za otroke in njihove družine. Države članice bi morale družinam zagotoviti potrebno socialno zaščito in podporo za

zagotovitev razvoja in dobrobiti otrok, med drugim z učinkovitim preprečevanjem takega kaznovanja in zgodnjim ukrepanjem. Države članice bi morale v korist otrok zagotoviti tudi podporo staršem in družinam ter potrebne pogoje za preprečevanje ločitve družine.

Prijavljanje in napotitev primerov nasilja nad otroki

38. Države članice bi morale vzpostaviti varne, zaupne, otrokom prijazne in javno prepoznavne pritožbene mehanizme in mehanizme prijavljanja, s katerimi se spoštujejo pravice otrok, zlasti pravica do zasebnosti, med drugim s telefonskimi številkami za pomoč, dežurnimi telefonskimi številkami in spletnimi storitvami, ki so na voljo nepretrgano. Taki mehanizmi bi morali biti dostopni in prilagojeni posebnim potrebam otrok ter bi morali uporabljati starosti primeren jezik. Države članice bi morale sprejeti ustrezne ukrepe za zagotovitev, da so otroci dobro obveščeni o svojih pravicah do uporabe teh mehanizmov poročanja.
39. Državam članicam se priporoča, naj sprejmejo jasna pravila za prijavljanje primerov nasilja nad otroki. Če nasilno dejanje vključuje nosilca starševske odgovornosti ali bi lahko obstajalo kakršno koli drugo nasprotje interesov med otrokom žrtvijo in nosilcem starševske odgovornosti, bi morale države članice upoštevati otrokovo korist in zagotoviti, da nobeno dejanje, ki zahteva privolitvev, ni pogojeno s privolitvijo nosilca starševske odgovornosti.
40. V skladu s pravom Unije in nacionalnim pravom bi morala za strokovnjake, zlasti tiste, ki delajo v tesnem stiku z otroki v sektorjih zaščite otrok, izobraževanja, otroškega varstva in zdravstvenega varstva, veljati obveznost, da pristojnim organom sporočijo utemeljene razloge za sum, da je bilo ali bo verjetno storjeno kaznivo dejanje.
41. Vsem otrokom, nosilcem starševske odgovornosti ali drugim ustreznim odraslim osebam, ki zastopajo interese otrok, in tretjim osebam bi morali biti na voljo pritožbeni mehanizmi za prijavo nasilja nad otroki.
42. Države članice bi morale vzpostaviti celovite večdisciplinarne mehanizme za napotitev pritožb v zvezi z nasiljem nad otroki, ki bi zajemali vse ustrezne sektorje, vključno z zdravstvom (tudi na področju duševnega zdravja), socialno zaščito, izobraževanjem, pravosodjem in kazenskim pregonom.
43. Ti pritožbeni mehanizmi, mehanizmi prijavljanja in mehanizmi za napotitev bi morali razpolagati z ustreznimi viri in biti dobro koordinirani v okviru integriranega sistema za zaščito otrok, da bi se izognili neupravičenim zamudam pri zagotavljanju podpore.

Zagotavljanje kontinuitete večsektorskih storitev podpore v primerih nasilja nad otroki

44. Države članice bi morale zagotoviti celostno obravnavo primerov s starosti primerno in celostno podporo, kot so zdravstvena oskrba, čustvena, psihološka in izobraževalna podpora ter kakršna koli druga ustrezna podpora, ki je potrebna glede na individualne okoliščine otroka. Države članice bi morale predvideti imenovanje ustrezne odrasle osebe, ki je v stiku z otrokom in ki se poveže s kontaktnimi osebami pristojnih organov.
45. Države članice bi morale zagotoviti ustrezno koordinacijo s socialnimi službami, da bi se otrokom žrtvam, njihovim družinam in drugim skrbnikom zagotovili pomoč in

podpora, takoj ko imajo pristojni organi razumno utemeljen indic o nasilju. Vzpostaviti bi bilo treba tudi posebne programe podpore in zgodnjega ukrepanja za otroke, ki so iz razlogov, ki so jasno povezani z njihovo družinsko ali življenjsko situacijo, storili kazniva dejanja ali pri katerih obstaja nevarnost, da bodo storili kazniva dejanja.

Deinstitucionalizacija in prehod na kakovostno oskrbo in storitve, ki temeljijo na družini in skupnosti, ob ustreznem upoštevanju otrokove koristi

46. Države članice bi morale sprejeti vse ukrepe za zagotovitev prednostnega obravnavanja oskrbe otrok, ki temelji na družini in skupnosti, kot glavno vodilo upoštevati otrokovo korist, pri namestitvi otrok v alternativno oskrbo pa upoštevati tudi otrokove potrebe in želje. Revščina nikoli ne bi smela biti edini razlog za namestitev otrok v alternativno oskrbo.
47. Države članice bi morale vlagati v kakovostne storitve nerezidenčne oskrbe, ki temeljijo na družini in skupnosti, vključno z dostopnimi stanovanji, da bi se invalidnim otrokom in njihovim družinam čim prej zagotovila podpora, da bi se preprečila namestitev invalidnih otrok v ustanove ter podprla njihova polna vključitev in sodelovanje v skupnosti.
48. Države članice bi morale spodbujati nacionalne strategije in programe za pospešitev deinstitucionalizacije in prehoda na kakovostne storitve oskrbe, ki temeljijo na družini in skupnosti, za otroke brez starševske oskrbe in invalidne otroke v korist otrok. Države članice bi morale razviti in uporabljati dobre prakse za deinstitucionalizacijo invalidnih otrok, da bi se okrepil prehod z institucionalne oskrbe na storitve podpore v skupnosti.
49. Da bi se zagotovil prehod na deinstitucionalizacijo v korist otrok, so države članice pozvane, naj obravnavajo vprašanje pomanjkanja rejniških družin, zlasti za otroke v negotovem položaju ali z zapletenimi potrebami ali za primere skupne namestitve sorojencev. Zlasti bi bilo treba dodeliti ustrezne vire, da bi se zagotovile ustrezne storitve podpore za oskrbo v skupnosti ali družini. Zagotoviti bi bilo treba tudi ustrezno preverjanje in spremljanje ter storiti vse, da bi se izognili večkratnim namestitvam otrok, ki ne živijo s svojo izvorno družino. Upoštevati bi bilo treba dobre prakse v zvezi s prehodom in ponovno vključitvijo v izvorno družino. Izogibati bi se bilo treba namestitvi otrok, ki niso v družinski oskrbi, na neprimernih lokacijah (na primer v hotelskih ali bolnišničnih sobah), razen če gre za prehodno rešitev v nujnih primerih za čim krajše obdobje, pri čemer je treba sprejeti ustrezne zaščitne ukrepe.
50. Države članice bi morale zagotoviti tudi celovite podporne in pripravljalne programe za pomoč otrokom in mladim odraslim, vključno z invalidnimi otroki in mladimi odraslimi ter otroki migranti brez spremstva, pri prehodu iz alternativne oskrbe, pravosodnega sistema za otroke ali drugih zaprtih ali polzaprtih okolij v neodvisno življenje in polno vključitev v skupnost. Države članice se spodbuja, naj zagotovijo, da se v okviru nacionalnih sistemov za zaščito otrok pripravijo posebni načrti za preprečevanje trgovine z ljudmi, tudi za otroke v rezidenčnih ustanovah ali ustanovah zaprtega tipa.

Na poti k vse bolj otrokom prijaznemu pravosodju

51. Države članice bi morale sprejeti potrebne ukrepe za odpravo pomanjkljivosti svojih nacionalnih pravosodnih sistemov glede zmogljivosti za obravnavanje potreb otrok in omogočanje učinkovitega uveljavljanja njihovih pravic. Države članice bi si morale v skladu z veljavnimi pravili nacionalnega prava in prava Unije zlasti prizadevati zagotoviti naslednje:
- (a) sodni postopki, v katerih so udeleženi otroci, so prilagojeni njihovi starosti, potrebam in ranljivostim;
 - (b) otroci so pred sodnim postopkom, med njim in po njem individualno ocenjeni in deležni podpore v skladu z njihovimi posebnimi potrebami ter ob upoštevanju njihove starosti, zrelosti in mnenj, kot je ustrezno in potrebno glede na posamezne okoliščine primera;
 - (c) otrokom lahko med kazenskim postopkom zaradi njihove posebne ranljivosti in ob upoštevanju ocene njihovih potreb koristijo posebni zaščitni ukrepi, vključno z uporabo komunikacijskih tehnologij in drugih tehničnih orodij za pridobivanje ali izvajanje dokazov;
 - (d) ob upoštevanju morebitnih posebnih potreb prejmejo otroci v lahko razumljivem in otrokom prijaznem jeziku informacije o načinih dostopa do pravnega varstva, splošnih vidikih poteka sodnih postopkov, ki jih zadevajo, in njihovih pravicah v okviru takih postopkov;
 - (e) otroci se v sodnih postopkih izjavijo o vseh vprašanjih, ki jih zadevajo, s čimer se jim nudi resnična in učinkovita možnost, da neposredno ali prek zastopnika izrazijo svoje mnenje; mnenja otrok o vprašanjih, ki jih zadevajo, bi bilo treba upoštevati v skladu z njihovo starostjo in zrelostjo, pri čemer bi se bilo treba izogibati sekundarni viktimizaciji, ki jo povzroča več zaslišanj in preiskav;
 - (f) otroci imajo v vseh fazah sodnega postopka dostop do pravne pomoči, ki vključuje brezplačno in učinkovito pravno pomoč v obliki pravnega svetovanja in pravnega zastopanja;
 - (g) otroci imajo v vseh fazah sodnega postopka dostop do brezplačnih storitev tolmačenja in prevajanja;
 - (h) otroci imajo v čezmejnih zadevah dostop do videokonferenčne ali druge tehnologije za komunikacijo na daljavo za sodelovanje v postopkih in pridobivanje dokazov;
 - (i) otroke ves čas sodnega postopka spremlja nosilec starševske odgovornosti ali druga ustrezna odrasla oseba;
 - (j) varujejo se zasebnost in osebni podatki otrok, udeleženi v sodnih postopkih;
 - (k) odvzem prostosti otrokom, zlasti otrokom migrantom, se vedno uporabi kot skrajni ukrep, ki je omejen na najkrajše ustrezno obdobje in temelji na individualni oceni otroka, na voljo pa so tudi ustrezni alternativni ukrepi;
 - (l) preprečevanje povratništva se spodbuja z razvojem ustreznih preventivnih in rehabilitacijskih programov za osebe, ki so bile obsojene za kaznivo dejanje, ki pomeni nasilje nad otroki;
 - (m) alternative sodnim postopkom, kot so storitve obnavljalne pravičnosti, mediacija, preusmeritev (iz kazenskega pregona) in alternativno reševanje

sporov, so na voljo, kadar je njihova uporaba v otrokovo korist, vendar ne smejo ovirati dostopa otroka do pravnega varstva v sodnih postopkih.

52. Države članice bi morale vzpostaviti skupni okvir za sodelovanje in usklajevanje med strokovnjaki, ki v sodnih postopkih ali ukrepih, ki vključujejo otroke ali nanje vplivajo, delajo z otroki ali za njih.
53. Države članice bi morale nameniti posebna sredstva za ciljno usmerjen pristop večagencijskega sodelovanja in usklajevanja za podporo otrokom, ki so v stiku s pravosodnim sistemom, zlasti žrtvam kaznivih dejanj, med drugim z vzpostavitvijo otroških hiš v skladu z modelom *Barnahus* ali drugim primerljivim modelom, ki upošteva pravice otrok. Države članice bi morale kar najbolj izkoristiti sredstva in tehnično podporo, ki so na voljo na ravni Unije.
54. Države članice bi morale okrepiti sodelovanje v zadevah v zvezi z zaščito otrok s čezmejnimi posledicami, tudi s pomočjo osrednjih organov zadevnih držav članic, imenovanih v skladu z Uredbo Sveta (EU) 2019/1111⁸⁴, na primer s krepitvijo prizadevanj za preprečevanje, z izmenjavo dobrih praks med državami članicami, zlasti v okviru Evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah, ter z olajševanjem in krepitvijo transnacionalnega sodelovanja med akterji, ki otrokom zagotavljajo podporo.

Posebni ukrepi za zaščito otrok migrantov

55. Države članice bi morale pri izvajanju pakta o migracijah in azilu ter s tem povezanih reform svojih sistemov za sprejem zagotoviti, da ima osrednjo vlogo zaščita otrok in da se vedno upošteva otrokova korist. To vključuje jasne in zgodnje postopke za individualno ugotavljanje otrokove koristi ter zagotavljanje, da so vsi ustrezni postopki in sistemi za sprejem prilagojeni tako, da prednostno upoštevajo starost, potrebe in ranljivosti otrok v skladu s pravom Unije in mednarodnim pravom. Integrirani sistemi vodenja zadev bi morali vključevati in čim bolj povečati potrebne sinergije prizadevanj in informacij med državnimi akterji in ustanovami, vključno z nacionalnimi službami za zaščito otrok, civilno družbo in mednarodnimi organizacijami, ter spodbujati njihovo sodelovanje v postopkih operativne podpore in spremljanja, zlasti na mejah. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti zagotavljanju, da imajo otroci na oddaljenih lokacijah dostop do namenskih storitev in organizacij.
56. Kot bistveni del integriranih sistemov za zaščito otrok bi si morale države članice posebej prizadevati za razširitev in okrepitev sistemov skrbništva za otroke brez spremstva, med drugim z zagotavljanjem hitrega imenovanja zadostnega števila zakonitih skrbnikov ali zastopnikov ter sodelovanjem pri dejavnostih Evropske skrbniške mreže, opredeljevanju dobrih praks in izmenjavi strokovnega znanja. Države članice bi morale vsem otrokom brez spremstva zagotoviti tudi učinkovito podporo pri prehodu v odraslost.
57. Države članice se spodbuja, naj vzpostavijo nacionalne integrirane sisteme za zaščito otrok, ki so sposobni obravnavati raznolike situacije otrok migrantov (otroci brez spremstva, žrtve trgovine z ljudmi, otroci, ki zaprosijo za mednarodno zaščito ali ki se ponovno združijo s svojo družino, in otroci, ki se vključijo v lokalno skupnost in

⁸⁴ Uredba Sveta (EU) 2019/1111 z dne 25. junija 2019 o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodnem protipravnem odvzemu otrok ([UL L 178. 2.7.2019](#)).

dostopajo do splošnih storitev). Države članice bi morale zagotoviti, da imajo sistemi za zaščito otrok na voljo dovolj virov in da je njihovo osebje ustrezno usposobljeno za odzivanje na posebne izzive, s katerimi se soočajo ti otroci, ter da imajo organizacije, ki so v neposrednem stiku z otroki, vzpostavljene notranje politike za zaščito otrok. Osebe, ki so v stiku z otroki, bi morale biti zlasti ozaveščene in usposobljene za medkulturno komunikacijo in vidike, povezane z duševnim zdravjem. Države članice se spodbuja, naj zagotovijo, da se vsem otrokom na otrokom prijazen ter starosti in okoliščinam primeren način zagotovijo ustrezne informacije o njihovih pravicah in postopkih.

58. Države članice bi morale povečati udeležbo otrok migrantov in otrok z migrantskim ozadjem v izobraževanju, tudi v predšolski vzgoji in varstvu, ter zagotoviti, da so taki programi ustrezno opremljeni za kulturno in jezikovno raznolike otroke. Spodbujati bi bilo treba tudi dopolnilne ukrepe, da bi se zagotovilo, da razseljeni otroci ohranijo vezi z državo izvora.

Zaščita otrok kot svetovna prednostna naloga Unije

Krepitev integriranega pristopa k zaščiti otrok v zunanjem delovanju

59. Države članice bi morale pri svojem zunanjem delovanju, vključno z zunanjo diplomacijo, razvojnim sodelovanjem in humanitarnim delovanjem, spoštovati pravice otrok, kot so določene v instrumentih mednarodnega prava človekovih pravic in mednarodnega humanitarnega prava, s posebnim poudarkom na pravici do življenja brez nasilja in pravici do zaščite.
60. Države članice bi morale zagotoviti, da njihovo zunanje delovanje prispeva k boju proti vsem oblikam nasilja nad otroki, kot so nasilje v družini, trgovina z ljudmi, spolna zloraba, nasilje zaradi spola, vključno s pohabljanjem ženskih spolovil in otroškimi porokami, ter vse oblike ustrahovanja in telesnega kaznovanja. Države članice so pozvane, naj razmislijo o integriranem pristopu k zaščiti otrok, vključno s socialno zaščito, v okviru ukrepov zunanje podpore.
61. Države članice bi morale ublažiti neposredne in dolgoročne posledice oboroženih spopadov za otroke, na konfliktnih območjih dati prednost zaščiti otrok, preprečevati šest hudih kršitev zoper otroke in se nanje odzivati, spodbujati spoštovanje mednarodnega prava človekovih pravic in mednarodnega humanitarnega prava s strani vseh udeležencev spopada, podpirati rehabilitacijo in reintegracijo otrok, ki so bili prej povezani z oboroženimi silami in oboroženimi skupinami, ter olajšati njihovo vrnitev in repatriacijo⁸⁵.
62. Države članice bi morale okrepiti svoj odziv na posebne potrebe in ranljivosti otrok, prizadetih v oboroženih spopadih, ter podpirati integrirane sisteme socialne zaščite, ki upoštevajo vidik starosti in spola, v državah, ki so jih prizadeli spopadi, da bi prispevale k preprečevanju, blažitvi in popravi kršitev otrokovih pravic ter odzivanju na take kršitve.
63. Države članice bi morale podpirati učinkovite ukrepe za zagotovitev prevzemanja odgovornosti za hude kršitve pravic otrok v oboroženih spopadih.

⁸⁵ Ob upoštevanju [smernic EU o otrocih v oboroženih spopadih](#).

Izkoreninjenje dela otrok

64. Države članice bi morale okrepiti prizadevanja za popolno odpravo dela otrok, zlasti s preprečevanjem uporabe dela otrok v dobavnih verigah podjetij, ki poslujejo v Uniji in zunaj nje. Države članice so pozvane tudi, naj preprečijo delo otrok in obravnavajo temeljne vzroke, med drugim z integriranim pristopom k socialni zaščiti otrok in družin v okviru ukrepov zunanje podpore.
65. Države članice bi morale podpirati prizadevanja za mednarodno sodelovanje, ne le s sprejetjem politike ničelne tolerance do dela otrok, temveč tudi z uresničevanjem dostojnega dela za odrasle in mlade, ki presegajo minimalno starost za delo, da bi se dosegel splošen dostop do socialne zaščite, pa tudi podpiranjem temeljnih pravic pri delu in spodbujanjem socialnega dialoga.

Zaščita otrok pred vplivom podnebnih sprememb in nevarnosti za okolje na njihove pravice

66. Države članice so pozvane, naj otroke vključijo v odločanje v zvezi s podnebnimi spremembami in opolnomočijo civilno družbo, vključno z organizacijami za pravice otrok. Države članice so pozvane, naj zagotovijo, da lahko otroci svobodno izrazijo svoje mnenje in da se ta mnenja upoštevajo pri oblikovanju in izvajanju povezanih ukrepov, zlasti v zvezi s procesi prilagajanja podnebnim spremembam.
67. Državam članicam se priporoča, naj preprečijo in odpravijo vplive okoljskih nevarnosti in škode na pravice otrok ter v svoje načrte za prilagajanje podnebnim spremembam in njihovo blažitev vključijo pristop, ki ščiti otroke in je njim prilagojen. Vključiti bi bilo treba posebne rešitve za otroke, da bi zmanjšali kratkoročne in dolgoročne vplive podnebnih sprememb na pravice otrok, med drugim s sprejetjem na pravicah otrok temelječega pristopa k migracijam in razselitvam, ki jih povzročajo podnebne spremembe.

Izkoriščanje priložnosti v okviru obstoječih ukrepov podpore Unije

68. Da bi države članice nadalje razvijale in krepile svoje sisteme za zaščito otrok ter zagotovile, da ti sistemi delujejo na integriran način v korist otrok, bi morale pritegniti deležnike in strokovnjake, vključene v sisteme za zaščito otrok, ter jih spodbujati, naj izkoristijo razna orodja, ki so jim na voljo na ravni Unije, kot so zakonodaja, politika, komuniciranje, dejavnosti usposabljanja in ozaveščanja, izmenjava dobrih praks, pregled stanja in poročanje o napredku ter finančna in tehnična podpora.
69. Države članice so pozvane, naj na nacionalni, makroregionalni, regionalni in lokalni ravni zagotovijo usklajen pristop pri načrtovanju in izvajanju skladov Unije ter v pripravo, revizijo, izvajanje in spremljanje programov, ki se financirajo iz skladov Unije, vključijo lokalne in regionalne organe, organizacije civilne družbe, vključno z organizacijami, ki delajo z otroki in za njih, ter socialne in gospodarske partnerje.
70. Države članice se spodbuja, naj uporabljajo in promovirajo platformo EU za udeležbo otrok, ki je posebej namenjena krepitvi glasov otrok in združevanju obstoječih mehanizmov za udeležbo otrok na ravni Unije.
71. Države članice se spodbuja, naj dejavno izmenjujejo dobre prakse in pridobljene dokaze o modelih vključevanja služb za zaščito otrok ter prispevajo k delu mreže EU za otrokove pravice. Tak prispevek bi moral olajšati dialog in vzajemno učenje med državami članicami.

72. Države članice bi morale podpirati uporabo orodij, na primer orodij za notranje spremljanje, za ocenjevanje kakovosti svojih okvirov za spremljanje in vrednotenje zaščite otrok ter obstoječih podatkovnih sistemov ter po potrebi podpirati razvoj in izvajanje akcijskih načrtov, da bi izboljšale razpoložljivost, kakovost in primerljivost svojih podatkov, povezanih z zaščito otrok.
73. Države članice so pozvane, naj kar najbolj izkoristijo že obstoječe sodelovanje in usklajevanje med ustreznimi deležniki, vključno z mednarodnimi partnerji, kot so Svet Evrope, Mednarodna organizacija dela in Združeni narodi, ter civilno družbo na ravni Unije ter nacionalni, regionalni in lokalni ravni.
74. Države članice so pozvane, naj pri izvajanju tega priporočila in na drugih ustreznih področjih strategije EU o otrokovih pravicah kar najbolj izkoristijo podporo, ki jo zagotavlja Agencija Evropske unije za temeljne pravice, zlasti v smislu tehnične pomoči in metodološke podpore, na primer pri zasnovi in izvajanju zbiranja podatkov.

V Strasbourgu, 23.4.2024

*Za Komisijo
Dubravka ŠUICA
Podpredsednica*

